

**การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก**
THE MANAGEMENT DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL OF SANGHA
ADMINISTRATORS IN NAKHONNAYOK PROVINCE

พระครูบรรพตภาวนาวิธาน วิ.* อภินันท์ จันทะนี** ยุตธนา ปราณีต***
Phrakhrubanphotphawanawithan (Manin jantako),
Aphinant Chantanee, Yutthana Pranit

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก 2) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูป/คน เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการก่อนจะนำข้อมูลที่ได้นำไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Qualitative Research) จากกลุ่มตัวอย่าง 169 รูป โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการได้ดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์แต่ไม่มีการวางแผนระยะยาว ด้านการจัดองค์การ โครงสร้างขององค์กรดำเนินการตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติมาไม่ได้ดำเนินการเชิงรุก การบังคับบัญชาที่ผ่านมาไม่สนองต่อการพัฒนาทางการศึกษาบาลีเท่าที่ควรขาดแรงจูงใจ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนไม่มีภาคบังคับยังเป็นแบบสมัครใจ ด้านการประสานงาน ยังขาดการดำเนินงานที่ชัดเจนในด้านนี้

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ดำเนินงานที่ชัดเจนในด้านนี้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปตามสถานการณ์ ที่สำคัญ ด้านการควบคุม มีผู้ลงชื่อเรียนและสมัครสอบมาก แต่ผลการสอบผ่านไม่เกินครึ่งหรือน้อยกว่านั้นมาก จึงควรส่งเสริมสนับสนุนด้านการศาสนศึกษาเกี่ยวกับบาลีให้เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์เพื่อการสืบทอดอายุพระศาสนาสืบไป

2. ผลการวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ผลการแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 ชุด พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ามีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการ ศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการจัดองค์การ มีค่าเฉลี่ย 4.23 ด้านการบังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ย 4.19 ด้านการควบคุม มีค่าเฉลี่ย 4.17 ด้านการประสานงาน มีค่าเฉลี่ย 4.11 และด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ย 4.03 น้อยกว่าทุกด้าน แต่อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก พบว่า 1) ด้านการวางแผน การกำหนดนโยบาย มาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารปฏิบัติงานทุกระดับก็ปฏิบัติไปตามแผนที่กำหนดไว้ มีการปรับปรุงแก้ไข และกำหนดแผนล่วงหน้าโดยประชุมปรึกษา กำหนดแผนปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 2) ด้านการจัดองค์การ การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างงานกับบุคคลภายในหน่วยงานนั้นๆ โดยมีการมอบหมายภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ การจัดโครงสร้างการบริหารต้องให้สอดคล้องเป็นระบบและมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กำหนดบุคคลรับผิดชอบอย่างมีเหตุมีผล บุคลากรรู้จักการดำเนินโครงการต่างๆ ให้เหมาะสมกับทรัพยากรอย่างเหมาะสม 3) ด้านการบังคับบัญชา ผู้บริหารระดับสูงสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นการตรวจสอบดูว่าเขาได้ปฏิบัติงานที่มอบหมายได้ตามศักยภาพหรือไม่ หน้าที่ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ดีที่สุด การมอบอำนาจหน้าที่การงานให้แก่บุคลากรในสำนักเรียน หรือคณะบุคคลหน่วยงานรองลงไปปฏิบัติศาสนกิจ หรือดำเนินการแทนตามความเหมาะสมแก่ความรู้ความสามารถ 4) ด้านการประสานงาน ได้ดำเนินการตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องมีการประชุมบุคลากรเพื่อมอบนโยบาย ตรวจสอบติดตามนโยบาย ให้แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การประสานงาน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ประสานงานภายในสำนักเรียนและ ประสานงานภายนอกสำนักเรียน 5) ด้านการควบคุม ได้การติดตามผลงานของบุคลากรภายในสำนักเรียนเพื่อต้องการทราบแต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายสำนักเรียน มีวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือ การป้องกันไม่ให้อะไรย่นต่อหน้าที่การงาน และละทิ้งหน้าที่การงานมีการกำกับดูแลการบริหารเป็นประจำด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีการเสนอผลการบริหารประเมินผลการเรียนการสอนว่าสัมฤทธิ์ผลมากน้อยแค่ไหน รวมทั้งประเมินงานตามภาระหน้าที่ในแต่ละหน่วยงาน

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์, การศาสนศึกษา, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study the General Administration of Religious Affairs, Ministry of Education of Buddhist Monks in Nakhonnayok, 2) to study the concept, the theory involves the Sangha Administration of Religious studies of Buddhist Monks in Nakhonnayok 3) to propose the Sangha Administration of Religious Studies of Buddhist Monks in Nakhonnayok.

This research was the mixed researchs methods between the qualitative research and quantitative research. For the qualitative research used the documentary research and in-depth interview from 25 key informants as management development of education in Sangha Administrators in Nakhonnayok province and the quantitative research used the 169 questionnaires. The data analysis was used the social sciences programme for descriptive statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.)

The finding of the research as follows:

1. State Administration of Religious Affairs, Ministry of Education of Buddhist Monks today. Buddhist Monks have developed the model management related to the integration of the right to education act in accordance with the ecclesiastical ministry. As well as rules related to court. should planning for the future Organizes the structure of the school device the position to management of the power should commanding the staff is equal by the status of the position the Coordinating between various affair in another place and the controlling is should the stability is to promote the creation of a novice monk, who is heir to inherit the old Buddhist monastery in addition to integrating the management problems that do not fit with the Sangha Administration of Religious Studies today. The major cause of blurred vision. Mission in appropriate the learning process is not clear.

2. Annualize the Concepts related to Sangha Administration of Religious Studies of Buddhist Monks. The results of questionnaires to a sample of 169 people found that a series of opinions on Administrative Affairs Ministry of Religious Studies of Buddhist Monks. The overall high level. When considering each aspect found that opinions on Administrative Affairs Ministry of Religious Studies of Buddhist Monks in each level is based on the principles of management include planning, organizing. The executive director of the control and so on.

3. Guidelines for the Administration of Religious Affairs, Ministry of Education of Buddhist Monks in Nakhonnayok that 1) Planning policy, as a practical

measure to achieve that goal. Management practitioners at all levels is to practice as planned. Improvements Plan ahead and consult the conference. Working plans According to the scheduled time. To achieve 2) Organization, the relationships between individuals within the agency itself. The assignment of authority and responsibility. The management structure and systems to ensure compliance with the distribution of authority. Determine individual responsibility Lange. People known to carry out various projects provide appropriate resources appropriately. 3) Commanding, executives ordered subordinates to work either. And to confirm that he has fulfilled the task assigned by the potential or not. Responsible management requires the ability to motivate subordinates to perform their best. Authorization to work in the personnel office report. Persons or entities subordinate to the ministry. Representations as appropriate, the competent. 4) the Coordinating of the teaching staff to deliver the required policies, monitoring policy provide practical guidance to be in the same direction. Coordination is divided into two parts : the internal coordination and liaison office to an external agency to 5) to control the tracking of personnel within the office report. Want to know each other under performance is on target to office. There is a way to fix the problem continues. The key is to prevent a drop off to duty. And abandon to work an administrative oversight a Dutch manually. Along with the presentation of the evaluation of teaching effectiveness that much. As well as assess the obligations of each agency.

Keywords: Sangha Administration, Religious Studies, Sangha Administrators

1. บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เป็นด้านหนึ่งในหกด้านในการจัดองค์การทางพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึงการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวิทยุทัศน์ การกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการใด ๆ ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น (Religious Affairs Department, 1997) ในยุคแห่งโลกาภิวัตน์ ถึงแม้ว่าการ

พระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ซึ่งว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น (Religious Affairs Department, 1997) ในยุคแห่งโลกาภิวัตน์ ถึงแม้ว่าการเผยแผ่จะมีความหลากหลายโดยการใช้เทคโนโลยีในการจัดการด้านการเผยแผ่มีมากขึ้น เช่น การใช้สื่อด้านการพิมพ์ คือ หนังสือธรรมะ ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน การใช้สื่อคอมพิวเตอร์ คือ การใช้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการเผยแผ่ในรูปแบบของซีดีธรรมะ ทำวีดิโอธรรมะเสนอทางโลกเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตต่าง ๆ ดังนั้น การจัดการด้านการเผยแผ่จึงมีความหลากหลายมากขึ้น แต่ว่าสิ่งยั่วยุในยุคนี้ก็ยังมีมากเช่นเดียวกัน อันเป็นปัญหาทั้งจากภายในตัวบุคคลนั่นเองหรือปัญหาภายนอก คือ การขาดบุคลากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฉะนั้น การเอาใจใส่ การจัดการในด้านการเผยแผ่ก็ต้องมีการบริหารให้ทันต่อโลกปัจจุบัน ต่อบุคคลที่เป็นจุดเป้าหมาย เพื่อให้สำเร็จผลตามความประสงค์ได้ (P.A. Payutto, 1997)

ดังนั้น ผู้ทำการวิจัยจึงสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน และพัฒนาระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครนายกให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกเป็นอย่างไร ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางที่คณะสงฆ์ในเขตปกครองภาคอื่น ๆ นำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ และการทำวิจัยเรื่องนี้อาจเป็นผลดีต่อวงการคณะสงฆ์ไทยที่จะได้แนวคิดหรือวิธีการที่จะปฏิรูปการคณะสงฆ์ที่ดีได้ เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรของคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทั่วไปในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก

2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เหมาะสมกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก” ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก ตามหลักอภิปาบท 4 และตามหลักการจัดการตามแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2553) จำนวน 5 ด้านประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก

1) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกประกอบด้วย พระภิกษุ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน 18 รูป/คน

2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้แก่ พระภิกษุและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ได้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกที่มีความสมบูรณ์

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ใช้ในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่ คือ เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครนายก

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษารวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558- มีนาคม พ.ศ. 2559 รวม 13 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้วิธีสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสังฆาธิการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ และนำเสนอต่อการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ผลการวิจัย

1) ด้านการวางแผน ควรจัดประชุมเพื่อแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของงานอยู่เสมอ และมอบหมายงานแก่บุคคล โดยดูความถนัด ความสามารถของบุคลากรแต่ละบุคคล ยุทธศาสตร์การบริหารบุคคล โดยทางวัดพิจารณาจาก ความรู้และประสบการณ์ของบุคคล ให้มีความเหมาะสมกับภาระงาน การเรียน การสอน จะต้องวางแผนงานในการบริหารสำนักศาสนศึกษา

วางโครงสร้างในการบริการ วางตัวบุคคลที่จะมาช่วยงาน และบุคคลในสำนักโดยการคัดสรรจาก วิทยฐานะ ความรู้ ความเหมาะสม ความสามารถแต่ละบุคคลให้เป็นไปในแนวทางของแผนงานและ โครงสร้าง การบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสำนักศาสนศึกษา ยุทธศาสตร์การ บริการบุคคล คือมุ่งเน้นให้พระภิกษุมีความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพ ทางคณะสงฆ์

2) ด้านการจัดการ ผู้บริหารควรจะมีการบริหารการเงินสำนักศาสนศึกษา ต้องมี บุคลากรเจ้าหน้าที่ด้านการเงิน (ไว้วางใจ) มาช่วยควบคุมดูแลการเงินร่วมกับผู้บริหารสำนักศาสน ศึกษา ก็จะมีข้อเสียคือการเบิกจ่ายในการบริหารงานจะมีสภาพคล่องน้อยลง อาจทำให้ขาดความ ต่อเนื่องในการดำเนินงาน จุดอ่อนของศาสนศึกษา คือ ไม่มีนิติบุคคล (เงินเดือน) แก่ผู้สอน และไม่มี รางวัล แก่ผู้เรียนเมื่อสอบได้ ดังเช่นสำนักต่างๆของประเทศเราที่มีสถิติสอบนักธรรม บาลี ได้มากๆ ก็ เพราะมีรางวัลค่าหัวด้วยปัจจัยส่งเสริมการเงินเป็นเครื่องล่อใจ อันนี้ก็เป็นปัญหาหนักใจแก่เจ้าสำนัก ที่จะต้องหาทุนที่จะสนับสนุนการศึกษา ดังนั้น วิธีการบริหารการเงินในสำนักศาสนศึกษา ข้อเสียคือ จุดอ่อนไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายรวมถึงการประชุมปรึกษาหารืออย่างเนื่องด้วย

3) ด้านการบังคับบัญชา โดยการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับสำนักเรียนให้เกิด ประโยชน์ตามความเหมาะสม อย่างประหยัด มีคุณภาพ ตามหลักการและกฎระเบียบสำนักเรียน มี เจ้าหน้าที่คอยกำกับดูแลจัดทำบัญชีคุมวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งรายรับรายจ่าย ในการเบิกจ่าย งบประมาณ และรายงานผลการดำเนินงานเป็นขั้นตอนเพื่อการดูแลรักษา มิให้เกิดการสูญหาย และ ต้องมีการปรับปรุงซ่อมแซม ดูแลมิให้วัสดุอุปกรณ์ สิ่งปลูกสร้างเสื่อมโทรมเสียหายชำรุดมีความรู้ ความสามารถให้เหมาะสมกับหน้าที่ มีการให้เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรให้ศึกษาต่อและดูงาน การ บริหารพัสดุอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องขยายเสียง โต๊ะ เก้าอี้ ตำราเรียน ให้อยู่ในสภาพพร้อม ใช้งานตลอดเวลา การพิจารณาการบริหารวัสดุอุปกรณ์นั้นๆจะต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ

4) ด้านการประสานงาน ผู้บริหารต้องประสานงานให้เกิดการพัฒนาส่งเสริมสำนักศาสน ศึกษา มีความเจริญรุ่งเรืองโดยการขอความอนุเคราะห์การสนับสนุนจากบริษัทเอกชน ได้มีส่วนร่วม ในการทำบุญกุศลในการพัฒนาพระพุทธศาสนาตามวัตถุประสงค์ การจัดการระบบบริหารให้ สำนักศาสนศึกษา มีการพัฒนาต้องมีการวิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพ และสภาพของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สำนักพระพุทธศาสนาแห่ง ชาติ ตามระบบการศึกษาคณะสงฆ์ไทย การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับ ประเพณีวัฒนธรรม สังคมของพระภิกษุสามเณร การบริหารวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์เพื่อการศาสน ศึกษา มีบุคลากรด้านการศาสนศึกษา มีจริยธรรม คุณธรรม มีความรู้ มีความสามารถ บุคลากรมี ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามวุฒิการศึกษา จัดให้มีสวัสดิการ และทุนการศึกษา เป็นบำเหน็จรางวัลในด้านการเรียน

5) ด้านการควบคุม ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์หรือพระสังฆาธิการผู้ได้รับมอบหมายให้ ดูแลด้านการศึกษาหรือเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีวิธีการชักชวนเจ้าคณะพระสังฆาธิการประชุมวาง

นโยบายสนับสนุนการศึกษา เจ้าสำนักศาสนศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีบารมีในด้านใดด้านหนึ่ง ในการที่จะทำให้ญาติโยมเลื่อมใสศรัทธา หรือไม่ก็ต้องอาศัยหลวงพ่อดังคฤหัสถ์ในวัดช่วยอุปถัมภ์ เช่น วัดโสธร วัดบางพลีหลวงพ่อดโต วัดพนัญเชิง เป็นต้น ถ้าไม่มีหลวงพ่อดังคฤหัสถ์ ตัวเจ้าสำนักก็จะต้องมีการตลาด บริหารจัดการที่ดี หรือไม่ก็ต้องมีทุนนิธิตอกผลที่จะนำพามาใช้ในด้านกิจกรรมการศึกษา เช่น วัดปากน้ำภาษีเจริญ เป็นต้น วิธีการหาทุนทรัพย์นั้นควรใช้วิธีส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรไปศึกษายังสำนักอื่นๆ ที่ไม่ไกลนัก เพื่อสร้างบุคลากรของตัวเอง

6. อภิปรายผล

1) **ด้านการวางแผน** พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายได้ว่า การวางแผนหาเงินทุนและรางวัล เพื่อให้แก่ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนบาลี ตามลำดับขั้นเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า มีการวางแผนการจัดการศึกษาแผนกบาลี ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตามหลักสูตร กฎระเบียบที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ มีการวางแผนการประสานงานโดยมีการแบ่งทีมงานให้กับคณะผู้ทำหน้าที่ในการเรียนการสอนและการสอบวัดผล ตามที่แม่กองบาลีสนามหลวงกำหนดซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Sonnachai Mahapanyo (2013) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กร หรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์ สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ด้านการศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น

2) **ด้านการจัดองค์การ** พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า ผู้บริหารได้จัดโครงสร้างการบริหารการศึกษาแผนกบาลีที่เป็นระบบตามประเพณีนิยมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา มีการจัดหาอาจารย์พิเศษภายนอกมาเป็นวิทยากรส่งเสริมความรู้ให้แก่แก่นักเรียนบาลีได้ทราบทักษะและประสบการณ์เชิงลึก มีการกำหนดหน้าที่และรายได้แก่ผู้รับผิดชอบทางการจัดการศึกษาแผนกบาลีที่ชัดเจน และมีการแต่งตั้งครู อาจารย์ประจำชั้นต่างๆ ให้มีความพร้อมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามแผนการเรียนการสอนและการสอบวัดผล ผู้บริหารสำนักเรียนได้กำหนดให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ตั้งอยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha amnat Pawatthano (2013) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม อยู่ใน

ระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการบูรณาการที่เหมาะสมกับการศึกษา พระปริยัติธรรมให้มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียน เพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคลคือพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็นศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนาในอนาคต นอกจากนี้ มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมเป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาเป็นต้น ตามหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา เป็นต้น

3) ด้านการบังคับบัญชา พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก พบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายได้ว่า มีการกำหนดจัดโครงสร้างของการบริหารงานด้านการศาสนศึกษาของสำนักเรียนอย่างเคร่งครัดในการแต่งตั้งที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่บุคลากรทางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในยุคโลกาภิวัตน์ ได้จัดให้มีการจัดฝึกอบรม สัมมนาเชิงวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อสร้างทีมงานให้เกิดความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานเชิงลึก มีการจัดกิจกรรมเสริมความรู้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาบาลี เช่น การปฏิบัติธรรม เทคนิคการสอน และการสอนทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ผู้บริหารของท่านได้ส่งเสริมครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาบาลี เข้าประชุม อบรม สัมมนาไปศึกษาดูงานในสถานที่ปฏิบัติงานจริง และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีการสนับสนุนทุนทรัพย์และพัฒนาครู อาจารย์ ให้ได้ทำผลงานทางวิชาการตามสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ออกไปสู่สังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสหัสจิตสาโร(2551) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์" ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า การบังคับบัญชาในองค์กรคณะสงฆ์ การแต่งตั้งและถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของบริหารชั้นต้นหรือผู้บริหารที่สูงกว่า ได้ดำเนินการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และมีการมอบอำนาจในการตัดสินใจยิ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การจัดการบริหารในแต่ละวัดยังไม่เด่นชัด รวมทั้งการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับภาค จนถึงระดับวัดการปกครองมีการรวมแบ่งการปกครองให้เป็นไปในแต่ละภาค จังหวัด อำเภอและเจ้าคณะตำบล การศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์โดยรวมมีระบบบริหารจัดการที่ดีและเป็นระบบ การศึกษาสงเคราะห์ได้มีการกำหนดรูปแบบการให้การสงเคราะห์ที่ดี และมีรูปแบบและระบบที่ดีต่อการให้การอนุเคราะห์แก่ประชาชน

4) ด้านการประสานงาน พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งอภิปรายได้ว่า มีการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตรวจสอบบัญชี กำหนดวันสอบวัดผล ตามกฎระเบียบของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มีการจัดทำบัญชีนักเรียน เก็บรักษาเอกสาร และการบำรุงรักษาวัตถุสิ่งของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้มีการรวบรวมเก็บรักษาเอกสาร กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ให้คงอยู่ถาวร และมีการติดตามผลและควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณการศึกษาแผนกบาลี เช่น ค่า ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร อาคารสถานที่สอปเป็นต้น ทั้งนี้ ผู้บริหารได้ดำเนินงานธุรการ และ งานสารบรรณ รวมทั้งจัดทำสถิติงานเข้า-ออก ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี อย่างถูกต้อง ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ PhramahaSahatsa Thitasaro (2008) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์" ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อภิปราย ได้ว่า การบังคับบัญชาในองค์กรคณะสงฆ์ การแต่งตั้งและถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของบริหาร ชันตันหรือผู้บริหารที่สูงกว่า ได้ดำเนินการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาให้ทันกับการ เปลี่ยนแปลง และมีการมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การ จัดการบริหารในแต่ละวัดยังไม่เด่นชัด รวมทั้งการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ ระดับภาค จนถึงระดับวัดการปกครองมีการรวมแบ่งการปกครองให้เป็นไปในแต่ละภาค จังหวัด อำเภอและเจ้าคณะตำบล การศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์โดยรวมมีระบบบริหารจัดการที่ดีและ เป็นระบบ การศึกษาสงเคราะห์ได้มีการกำหนดรูปแบบการให้การสงเคราะห์ที่ดี และมีรูปแบบและ ระบบที่ดีต่อการให้การอนุเคราะห์แก่ประชาชน

5) ด้านการควบคุม พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน การศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครนายกมีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุก ข้อ ซึ่งอภิปรายได้ว่า การควบคุมดูแลผู้บริหาร ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติหน้าที่ตาม กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม การดูแลรักษาอาคารสถานที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก บาลี ซึ่งให้นักเรียนในแต่ละสำนักเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kritsana Khitdi (2004) ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนา รูปแบบการ ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ" ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบ การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมาก เพราะมีรูปแบบ การประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วยหนึ่งเป้าหมายของการ ประเมิน สองสิ่งที่มุ่งประเมิน สามวิธีการประเมิน สี่วิธีการตัดสิน ความจริงแล้วการประเมินการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของ ครู สิ่งที่มุ่งประเมิน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนของครู วิธีประเมินโดยเพื่อนครู ส่วนวิธีการ ตัดสินใจใช้การเปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมพัทธ์ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญและ จากการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า หนึ่งครุมีพัฒนาการของการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สองโดยภาพรวมครุมีทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก ส่วนการ

ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับว่า การประเมินผลที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการปฏิบัติและการประเมินมีความถูกต้อง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรวางแผนในการจัดการเนื้อหาในแต่ละวิชาควรต้องครอบคลุมเจาะจงตามระดับชั้น และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ โดยมีแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นผู้รับผิดชอบด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการดำเนินการสำนักเรียนให้ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาส หรือผู้บริหารสำนักเรียนแต่ละแห่ง

2) ผู้บริหารควรจัดให้มีการวางแผนองค์การตามโครงสร้างการบริหารให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้มาอบหมายในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ในการพัฒนาบุคลากร ในด้านการวางแผนการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการสอน

3) ผู้บริหารควรมีบังคับบัญชาสั่งการ และให้มีการพัฒนาบุคลากรในด้านการจัดทำสื่อเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน

4) ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับสูงควรประสานงานให้ระดับปฏิบัติการ ดำเนินการให้มีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนการสอน และนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

5) ด้านการควบคุม โดยจัดให้มีการประเมินผลการเรียนการสอนภายในสำนักศาสนศึกษา นั้นๆ เพื่อให้ทราบปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1) ควรศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเชิงคุณภาพ

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ การเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

3) ควรศึกษาการบริหารจัดการวัดที่มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์อื่นๆ เพื่อนำมาปรับปรุงองค์กรของตนยิ่งขึ้น

References

Apinan Jantane. (2013). How Important is Abiding by The Frame of Standard of Higher Education Qualification. *Journal of MCU Social Science Review*,2(1), 126 – 140.

- Jittima Phakpheang. (2015). *The Model of Administrative according to Buddhadhamma of Provincial Administrative Organization in Lower Central Area*. Dissertation Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Nonphithak Paksahan. (2009). *Water Human Resort Management for Protect of Flood in The River Chee-Moon In Ubonratchathani Province*. Dissertation Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suwat Inpraphai. (2014). *The Participation of the People in Water Human Resources Management for in the Paasak River*. Dissertation Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Thanat Keawcharearnphisan. (2014). *Water Human Resort Management for Protect of Flood in The River Chee-Moon in Ubonratchathani Province*. Dissertation Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Vilawan Kongsadee. (2009). *Factors Affecting Learning Achievement of 52 ID Coded Students of Business Administration, Rajapruk College, Academic Year 2009* (Research Report). Funded by Research Fund of Research Center. Nonthaburi: Rajapruk College.